

Журнал «Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

№ 6(11) 2022 ст. 278

УДК 371. 316.422.372:378 [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-6\(11\)-278-287](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-6(11)-278-287)

Неділько Ігор Михайлович кандидат медичних наук, викладач-методист, циклова комісія хірургічних дисциплін, педіатрії, акушерства та гінекології, Комунальний заклад вищої освіти «Волинський медичний інститут», Волинської обласної ради, смт. Торчин, Островського, буд. 10, тел. (099)-644-52-37, <https://orcid.org/0000-0003-2299-6913>

Хомярчук Алла Петрівна викладачка циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, вул. Зацепи, буд.18/16, тел.: (050)7216776, <https://orcid.org/0000-0001-7229-7905>

Магдисюк Людмила Іванівна кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри практичної психології та психодіагностики, ВНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк, вул. Потапова, буд. 9, тел.: (066)-520-16-40, <http://orcid.org/0000-0002-5304-933X>

ІННОВАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розглянута проблема створення інноваційного освітнього середовища. Створене інноваційне освітнє середовище надає студентам усі варіанти різних типів освітніх курсів; рівні можливості реалізації своїх індивідуальних інтересів; підвищує здібності студентів; пристрась до навчання; конкурентність; управління часом тощо. Інноваційне освітнє середовище підтримує інтерактивне викладання та навчання. Пропонує студентам і викладачам: гнучкість, активність, креативність, мобільність.

Мета дослідження передбачала аналіз сучасного освітнього середовища: інноваційні елементи, динаміку та стратегію проектування з відповідним керівництвом навчання, оцінкою та зворотнім зв'язком. Окреслено особливості інтеграції технологій, перетин технологій з новим освітнім ландшафтом, що швидко трансформується в освіті. Нові та новітні технології провокують переосмислення викладання та навчання, а також служать каталізаторами для трансформації та інновації. Розглядаються основи успішної підготовки вчителів, психологів, медичних працівників з навичками та здібностями щодо глобальної обізнаності, творчості, спільного вирішення проблем у контексті проектування, самостійного навчання.

Дослідження показує, що традиційні форми освіти, недостатні для досягнення нових цілей. У той самий час, поки наш зовнішній світ трансформується, у навчанні буде досягнуто значних успіхів, що змушує викладачів закладів вищої освіти переглянути свої підходи до навчання та до створення сприятливого інноваційного середовища. Визначено складові інноваційного освітнього середовища, зміст інноваційного освітнього середовища; наявність матеріально-технічного забезпечення та ефективне використання майбутніми фахівцями науково-методичних та матеріально-технічних можливостей закладу вищої освіти; тактика формування інноваційних процесів; суб'єкт суб'єктні відносини усіх учасників освітнього процесу; самовдосконалення особистості та робота у творчому науково-пошуковому режимі; застосування інноваційних педагогічних технологій та ідей.

Ключові слова: майбутні спеціалісти (вчителі, психологи, медичні працівники), інноваційне освітнє середовище, інноваційна діяльність, інноваційні процеси, інтеграція, дистанційні технології, інтерактивні заняття, електронний підручник, компетентність.

Nedilko Ihor Mykhailovych Candidate of Medical Sciences, Lecturer- Methodist, Cycle Commission of Surgical Disciplines, Pediatrics, Obstetrics and Gynecology, Municipal Institution of Higher Education "Volyn Medical Institute", Volyn Regional Council, Ph.D. Torchin, Ostrovsky, bldg. 10, tel. (099) 6445237, <https://orcid.org/0000-0003-2299-6913>

Khomyarchuk Alla Petrovna Lecturer of the Cycle Commission of Social and Artistic and Artistic Disciplines, Lutsk Pedagogical College of the Volyn Regional Council, Lutsk, Zatsyep St., building 18/16, tel. (050) 7216776, <https://orcid.org/0000-0001-7229-7905>

Magdysyuk Lyudmyla Ivanivna Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Practical Psychology and Psychodiagnostics, Lesya Ukrainka University, Lutsk, vul. Potapova, bldg. 9, tel. (066) 5201640, <http://orcid.org/0000-0002-5304-933X>

INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT: THEORETICAL ASPECT

Abstract. The article considers the problem of creating an innovative educational environment. The created innovative educational environment provides students with all options of different types of educational courses; equal opportunities to realize their individual interests; increases students' abilities; passion for learning; competitiveness; time management, etc. An innovative educational environment supports interactive teaching and learning. Offers students and teachers: flexibility, activity, creativity, mobility. The aim of the study was to analyze the modern educational environment: innovative elements, dynamics and design strategy with appropriate learning guidance, assessment and feedback. The peculiarities of technology integration, the intersection of technologies with the new educational landscape, which is rapidly transforming in education, are outlined. New and emerging technologies are provoking rethinking of teaching and learning, as well as catalysts for transformation and innovation. The basics of successful training of teachers, psychologists, health professionals with skills and abilities in global awareness, creativity, joint problem solving in the context of design, self-study are considered. Research shows that traditional forms of education are insufficient to achieve new goals. At the same time as our external world is transformed, significant progress will be made in teaching, forcing higher education teachers to reconsider their approaches to learning and to creating a favorable innovation environment. The components of the innovative educational environment, the content of the innovative educational environment are determined; availability of material and technical support and effective use by future specialists of scientific and methodological and material and technical capabilities of the institution of higher education; tactics of formation of innovation processes; subject subjective relations of all participants in the educational process; self-improvement of personality and work in a creative research mode; application of innovative pedagogical technologies and ideas.

Keywords: future specialists (teachers, psychologists, medical workers), innovative educational environment, innovative activity, innovative processes, integration, distance technologies, interactive classes, electronic textbook, competence.

Постановка проблеми. Освітнє середовище визнає студентів своїм ядром учасників, заохочує їх активну участь і розвиває їхню власну діяльність. Таке середовище має активно залучати всіх учасників до спільної взаємодії, розвивати в них здатність до більш ефективного навчання. Здатність до співпраці і вчитися разом, слід розвивати як «компетентність 21 століття», де освітнє середовище оживає колегіальною діяльністю та відображає готовність

студентів до групової роботи. Успішне навчання відбувається через встановлення зв'язків і особливо, коли студенти можуть інтегрувати дискретні об'єкти навчання (відображають стан системи впродовж ряду фіксованих проміжків або моментів часу) в рамки знань і теми навчальних програм. Таким чином, знання можна: розбудовувати та передавати; використовувати для звернення та вирішення незнайомих проблем. Необхідно встановлювати зв'язки між різними предметами міждисциплінарними способами. Змістовні реальні проблеми не вписуються чітко в межі предметів і вирішення таких проблем роблять навчання більш актуальним і захоплюючим. Таке інноваційне освітнє середовище має сприяти суб'єкт суб'єктивним відносинам, що стимулюватиме до педагогічного партнерства студентів-лідерів, викладачів-професіоналів, батьків.

Система підготовки майбутніх фахівців (вчителів, психологів, медичних працівників), як зазначають науковці (О. Антонова, М. Бохан, О. Вознюк, С. Горбаченко, О. Дубасенюк, Н. Дзядевич, М. Замелюк, В. Кремень, К. Крутій, М. Мухортов, М. Осадчий, Р. Пріма, Д. Пріма, С. Сисоєва, М. Синиця, Н. Чайкіна, І. Яценко та ін.) охоплює всі основні види робіт, передбачені навчальним планом на лекціях, семінарах, практикумах, самостійній роботі студента, практиці, індивідуальних заняттях. Види навчання є перехідною ланкою між педагогічною концепцією відтворення інноваційності та практикою підготовки студентів до цієї діяльності. Ефективність підготовки визначається тим, що вона здійснюється у цілісному освітньому процесі закладу вищої освіти, а не в окремих видах навчання. У підготовці студентів до інноваційної діяльності існує єдність стратегій, принципів і методів навчання, що спрямовуються на мотивацію, орієнтації на освоєння і впровадження інновацій, самовдосконалення особистості [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти створення інноваційного освітнього середовища висвітлюються у дослідженнях науковців (О. Антонова, М. Бохан, О. Вознюк, С. Горбаченко, О. Дубасенюк, Н. Дзядевич, М. Замелюк, В. Кремень, К. Крутій, М. Мухортов, М. Осадчий, Р. Пріма, Д. Пріма, С. Сисоєва, та ін.), де інноваційне освітнє середовище виступає основою професійного становлення майбутніх фахівців (вчителів, психологів, медичних працівників).

Мета статті – аналіз сучасного освітнього середовища: інноваційні елементи, динаміка та стратегія проектування з відповідним керівництвом навчання, оцінкою та зворотнім зв'язком.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи інноваційну освіту закладу вищої освіти у першу чергу звертаємо увагу на те, як педагоги та студенти використовують інноваційну педагогіку, пристосовану до певних умов освіти, здійснюють структурні зміни, необхідні для інвестування в основи якісного викладання, розширюють профіль тих, кого можна вважати освітянами, та підтримують гібридне середовище навчання, яке поєднує офіційне та неформальне навчання, пропагують ключову роль «відсутнього середнього» або «мезо» рівня освіти, який складається з мереж, ланцюгів освітніх закладів для проходження практики. Окрім того, викладачі налаштовані на переосмислення освіти, та зосереджується на низці прийомів і підходів, які виходять за традиційні межі традиційної освіти. Для того, щоб побачити повну картину специфіки інноваційних процесів у сфері освіти можна виділити два типи освітніх установ: традиційні (стабільна робота) та інтерактивні, що розвиваються (режим пошуку). При цьому, суб'єктна структура включає в себе інноваційну діяльність усіх без винятку суб'єктів розвитку закладу вищої освіти [6]. Та передбачає функціональний і рольовий взаємозв'язок усіх учасників кожного з етапів інноваційного процесу.

Рис. 1. Циклічний характер інноваційного процесу в ЗВО

Ще однією характерною особливістю інноваційного процесу є його циклічний характер, який наочно демонструється поетапно та реалізовується у вигляді концепції розвитку.

Рис. 2. Структура інноваційних процесів у ЗВО (Кремень В.[6])

Зокрема, науковці (Е. Абдуліна, О. Гилязова, С. Гончаренко, В. Горшкова, О. Дубасенюк, В. Желанова, О. Попова та ін.) стверджують, що інтегрування технологій в освіту зумовлює індивідуальний підхід до вивчення окремих предметів, який дає змогу студентам поєднувати набуті базові знання з суб'єктивним досвідом. Ідея інтегрованого навчання актуальна, оскільки з її успішною методичною реалізацією стає можлива побудова конкурентоспроможної системи освіти, здатної забезпечити самореалізацію та успіх кожної людини, в тому числі й на шляху побудови креативного, вільного та гуманного суспільства. Дистанційна освіта в силу відносно низьких витрат і високої інформативності є найбільш соціально орієнтованою серед інших форм навчання. Система дистанційної освіти формує також новий світогляд у майбутніх фахівців (вчителів, психологів, медичних працівників) щодо отримання освіти: безперервна освіта стає для них нормою, посилюючи їх активну життєву позицію, представляючи рівні можливості в отриманні освіти та доступ до інформаційних світових і вітчизняних освітніх ресурсів, і в силу своїх особливостей сприяє більш глибокому сприйняттю освітнього матеріалу [4]. Підготовлені фахівці, включаючи викладачів, зможуть організувати освітній процес із використанням дистанційних освітніх технологій незалежно від місця знаходження того, хто навчається, а в подальшому буде здатний самостійно отримувати необхідні знання шляхом безперервної освіти з використанням інформаційних технологій.

Комп'ютерна грамотність давно вже стала ключовим фактором, впливає на сучасний освітній процес. Ті, хто навчається, з використанням дистанційних освітніх технологій повинні вміти користуватися електронною поштою, форумами, чатами, онлайн-тестами та іншим мережевим інструментарієм програм дистанційного освіти. Зі свого боку, зростаюча пропускна здатність мереж робить більш актуальним використання імітаційних методик, відеоматеріалів і відеоконференцій [4]. Однак при створенні системи дистанційної освіти в закладі вищої освіти необхідно мати на увазі, що цей процес безпосередньо пов'язаний з рівнем розвитку телекомунікаційних засобів зв'язку, який на даний час в більшості регіонів залишається вкрай низьким, в зв'язку з чим широке поширення дистанційна освіта отримає в Україні тільки тоді, коли з'являться відповідні технічні можливості, хороші телекомунікаційні канали. Вибудовування дистанційних технологій у контексті коучингового підходу може розв'язати низку протиріч, що перешкоджають широкому поширенню віддаленої форми навчання [1]. Розвиток коучинг-технологій у навчанні пояснюється її гуманістичною спрямованістю, співзвучною змінам, що відбуваються у системі вітчизняної освіти. Важливо не тільки декларувати особистісно-зорієнтоване навчання, а й грамотно його вибудувати, орієнтуючись на внутрішній світ студента [8]. Загальновідомо, що на результати більший вплив робить те, що ми відчуваємо, ніж те, що ми знаємо і вміємо. Тому коучинг-технології, звернені до емоційної сфери, покликані допомогти педагогу розкрити внутрішній потенціал студента. Тому навчальні дії в основному були спрямовані на досягнення максимальної відповідності результату з вимогою педагога.

Освітня діяльність здійснюється у рамках певних освітніх систем (траєкторій), а взаємодія різних елементів освітніх систем спрямована на досягнення загальної для такої системи мети – навчання, виховання і розвиток особистості. Для того, щоб залучити студента в пізнавальну і практичну діяльність, існують відомі в педагогіці технології. У рамках інтерактивних занять організуються майстер-класи, круглі столи, вікторини, ділові ігри. Методика проведення майстер-класів ґрунтується як на педагогічній інтуїції педагога, так і на сприйнятливості студента. Майстер-клас – це двосторонній процес, і відносини «викладач-студент» є абсолютно виправданими. При підготовці та розробці майстер-класу враховуються можливість активізації мотивації студентів. Структура даного заходу дозволяє передати певний набір навичок від викладача до студента.

Організація та проведення заходу здійснюється в кілька етапів. Положення і сценарій ділових ігор передбачає різні методи діагностики: тестування, контрольні аудиторні та домашні (творчі, проектні) завдання, усні опитування, наявність наукових розробок, а також технологій проектування, аналіз роботи, публічний захист. З метою повноти охоплення і оцінки участі студентів у діловій грі, пропонується оцінна шкала виконання тих чи інших дій, прийняття рішень. Дистанційне навчання пов'язане з плануванням освітньої діяльності, розробкою необхідних навчальних матеріалів, використанням педагогічних технологій для мотивації навчання, формування необхідних загальних і професійних компетенцій, соціальних якостей особистості можливості безперервної професійної освіти.

Компетентнісний підхід в освітньому процесі передбачає розробку інтегрованих електронних навчальних курсів, в яких предметні області співвідносяться з різними видами компетентності на основі електронних підручників. Електронний підручник повинен надавати студенту можливість пошуку, аналізу інформації та застосування отриманих знань: мультимедійність; адаптивність; багатоаспектність. Електронний підручник забезпечить вільний доступ до знань, підвищить за рахунок наочності, інтерактивної форми подання освітнього матеріалу мотивацію навчання, взаємо навчання, сприятиме розвитку пізнавального інтересу студентів. Для викладача стає важливим завданням навчання студента на основі предметних компетенцій, мотивації до створення свого освітнього продукту, підготовки до екстраполяції знань і навичок у професійній діяльності. Однією з продуктивних освітніх технологій є метод проектів як форма освітньої роботи у вищій школі.

Якщо виходити з того, що метод проектів – це система навчання, при якій студенти здобувають знання у процесі планування та виконання поступово ускладнюючих практичних завдань-проектів, то викладач розширює свої функціональні межі: він стає координатором, творцем освітньої (дорожньої) карти для студента, а сам студент стає розробником власного освітнього шляху в засвоєнні освітнього матеріалу [4]. Практика навчання у закладі вищої освіти на сучасному етапі введення нових стандартів вимагає значної концентрації зусиль викладацького складу на розробці освітніх програм, завдань із самостійної роботи студентів. Кожний викладач вибудовує процес навчання за своєю навчальною дисципліною на основі наявних можливостей і потенційного ресурсу студентів за освітнім стандартом-рівнем, який повинні освоїти студенти з конкретної дисципліни.

Отже, працювати в технологічному режимі зможе той студент, який бере на себе відповідальність за своє вчення, за постійний розвиток і напрацювання компетенцій. У такі рамки повинні увійти навички самостійного конструювання очікуваного результату проекту, пошуку інформації, структурування відомостей і фактів, навички усного та письмового дискурсу, вміння бачити причинно-наслідкові зв'язки між передумовами педагогічного явища і способами впливу на нього. Цільовою установкою проектного навчання є набуття навичок педагогічної діяльності (компетенцій), а не просте накопичення, збільшення знань. Відправною точкою є визначення області можливих професійних інтересів та уподобань того, хто навчається, які враховуються при побудові освітнього маршруту, формулюванні теми, виборі форми проекту – демонстрація презентації, відеоролика, пакета документів, тобто продукту, виконаного на основі інформаційних технологій; ілюстративне зіставлення компонентів педагогічної діяльності з того чи іншого питання, звіт по практиці, ділова гра, реклама професії, спеціальності. Змінюються функції викладача і студента: викладач стає консультантом-координатором (проявляється відхід від домінування та контролюючої функції викладача); студентам надається більша самостійність у виборі шляхів засвоєння освітнього матеріалу. Освітній процес із застосуванням методу проектів будується не в строгій логіці начальної дисципліни за освітньою програмою (можливо випередження у наявних знаннях і залучення практичних варіантів вирішення питання), що підвищує їх мотивацію. Кожному студенту надається можливість вільно вибрати тему, вид, тривалість, форму проекту. Вибір передбачає відповідальність студента за свою діяльність і її результат. Проектна діяльність має бути

практично значущою, мати свій продукт. Тому для викладачів виділялася зона професійного ризику: уникнути перетворення проекту в реферат, не допустити переоцінки результату проекту і недооцінки ходу роботи над ним, самого процесу розвитку інтелектуальних і особистісних характеристик студентів. Уміння організувати проектну діяльність студентів є показником кваліфікованості викладача, готовності до активації розроблених технологій.

Висновки. Таким чином, зміст інноваційного освітнього середовища передбачає інновації основних елементів: інтегрована дошкільна, початкова та середня школа; автономія студента, заснована на запитах та співпраці навчання; викладачі (фасилітатори навчання) проектують і готують будь-які матеріали, переважно за допомогою інноваційних платформ, шукають найкращі доступні ресурси: програмне забезпечення, веб-сторінки, навчальні ігри, відео, моделювання тощо. При цьому сучасні технології вносять інновації в основну динаміку: сучасні освітні середовища використовують час більш гнучко, «мікс педагогіка», збагачена за допомогою цифрового навчання, віртуальні середовища, що використовуються для зберігання знань доступні в будь-якому місці, в будь-який час і забезпечують постійне спілкування між викладачами та студентами.

Література:

1. Борова Т. Концепція освітнього коучингу. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2011. № 12. С. 11–12.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 2-ге вид., допов. Київ, Академвидав. 2012. 352 с.
3. Замелюк М., Оксенчук Т. Оптимізація освітнього процесу для студентів заочної форми організації навчання. Інноваційна педагогіка : науковий журнал. Одеса : ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій». 2019. № 18. Т.1. С.182-186.
4. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С.12-29, 97-107, 289-299.
5. Кремень В. Філософсько-освітня діяльність: інноваційні аспекти. Становлення і розвиток науково педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. праць / за ред. В. Кременя та Т. Левовицького. Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С.10-26.
6. Сисоєва С., Алексюк А., Воловик П. та ін. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія / За ред.. С. Сисоєвої. К. ВІПОЛ, 2001. 502с.
7. Романова С. Коучинг як нова технологія в професійній освіті. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія. 2010. № 3. С. 83–87.

References:

1. Borova T. (2011) Kontseptsiia osvitniogo kouchinhu. Journal of Pedagogika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu.[in Ukrainian].

2. Dychkivska I. (2012) Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii : pidruchnyk. 2-he vyd., dopov. Kyiv, Akademvydav. [in Ukrainian].
3. Dubaseniuk O. (2014) Innovatsii v osviti: intehtratsiia nauky i praktyky: zbirnyk naukovo-metodychnykh prats. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka.[in Ukrainian].
4. Zamelyuk M., Oksenchuk T. (2019) Optimization of the educational process for part-time students. Innovative pedagogy: scientific journal. Odesa: PU «Black Sea Research Institute of Economics and Innovation». [in Ukrainian].
5. Kremen V., Letovytsky T. (2012) Filosofsko-osvitnia diialnist: innovatsiini aspekty Stanovlennia i rozvytok naukovo pedahohichnykh shkil: problemy, dosvid, perspektyvy: zb. nauk. prats. Zhytomyr, Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, [in Ukrainian].